

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és esütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner - Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésnyv főlvetetik 's pontosan közöltetik.

Az előfizetéssel elkésteknek a 'Jelenkor és Társalkodó' 2dik félvi folyamából még teljes számu példányokkal szolgálhat a szerkesztőség.

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (Özvegy királyné ő fels. jótékonyasága; kinevezés 's előlépt.; Kovách György +; nemzeti színház; „Két garas, III.“ gr. Széchenyi Istvántól; országgyűlési közlemény; kerületi gyűlés folytatása a halálos büntetésről, vitatások a földknél a magyar nyelv 's nemzetiség ügyében, 's a; budapesti napló: napi események, irodalmi újdonságok, magyar játékszini krónika; haszonszervi orvosok gyűlése Pesten; sopronyemegei földregés; 's a.)

Szerbia (Vucsics és Petronievics Szerbiából eltávoznak.)
Spanyolország (Espartero nyilatkozványa; új kölesün; kicsapongások Galicziában.)

Értesít.

Magyarország és Erdély

Özvegy császárné 's királyné ő fels. a' miskolczi tűzkárvallottak némi felségítésére 500 pgő ftot méltóztatott legk. ajándékozni. —

Ő cs. 's k. fősége folyó évi júl. 1-jén kelt k. rendeletében sepsiszei alkirálybíróvá Gál Józsefet; Kezdiszékben: Lázár Dávidot; Orbaiban; Horváth Károlyt méltóztatott kegy. megerősíteni, 's Erzsébet város közönségének eddigelé gyakorlott négy országos vásárai mellé, még más két u. m. január 17-ikén és július 5-ken tartandó országos vásárra kegyelmes szabadítékot adni. —

A' nm. m. kir. udv. kamara a' bogsányi kir. vashánya-igazgatóság és helyettes bányatörvényszéknél megüritkelti hivatalra Hofmann Arnold resiozai vashánya-igazgatósági 's helyettes bányatörvényszéki iktatót, ezen utóbbi, illykép megüritt állomásra pedig Hofmann Móricz dognácskai bányahivatali és helyettes bányatörvényszéki ideiglenesiktatót kinevezni kegyelmesen méltóztatott.

Az egri érseki lyceumban ő excja Pyrker J. L. egri érsek, Lengyel Miklós eddigi egyházi-jogtanító tanítói felkispáztorra történt kinevezetése következtében Ferenczy Imre sz. írásmagyarozati tanítót egyházi-jogtanítóvá, Porubszky József seminariumi theol. tanulmányok felügyelőjét sz. írásmagyarozati tanítóvá, Magyar Ferenc volt székesegyházi szónokot szám- 's mértani oktatóvá, végre Mester Istvánt, bölcsészeti tanulmányok seminariumi felügyelőjét, a' helybeli mesterképző intézet másodtanítójává méltóztatott kinevezni.

Dieskei Kovách György, cs. kir. tanácsos, több megye tábl. bírja 's Pestmegyének egykori alispánja, Áporkán, f. hó 2-ikén élete 74-ik évében elhunyt. —

Nemzeti színház. Az igazgatóság hiv. jelentése következtében a' tűzvész által károsult Miskolcziak javára Schodelné asszony hozzájárultával adandó operai előadás jövő esütörtökön aug. 31-ken fog megtörténni, olly megjegyzéssel azonban, hogy a' kihirdetett „Beatrice di Tenda“ helyett, közbefjött körülményeknél fogva, Mercadante: „Eskü“ című operája fog adadni, mellyben Schodelné assz. önkénti ajánlkozása következtében, a' szerencsétlenek, főlsegéllésében közremunkálni ohajtván, Elaiza szerepében, szivességéből fog föllépní. —

Nemzeti színház. Fridrik János, Máté József, Tapfer Henrik asztalosmester és Rösler Ist. lakatosmester urak, a' falra függeszteni szokott színhirdetvények számára, általok készült fatáblákat ajándékoztak az intézetnek. Alulírt köteleességének ismeri e' szives vonalmat tanusító ajándékért, nyilvános köszönetet mondani. Pesten aug. 1843. Barta y Endre igazgató. —

Két garas.

III.

Legroszabb esetek közé számíthatni honunkban bizonyos uri család helyzetét, melly család roppant terjedelmű birtoka után az alkalmasint rároavendő telekdíj fejében annyit volna kénytelen fizetni, mikép ezen új ter-

het a' régiekhez, mellyekkel e' család már megrakva van, számítva, éppen két ezer pgő forinttal mulná fel az évenkinti szükség az évenkint biztosan számítható jövedelmet, a' nélkül — és itt vigyázzunk — hogy a' számos család kitarására de csak egy forint is ki lett vala téve. Már illy körülmények közt tervemet illőnek tartani 's annak elfogadására hajlamot tenni fel, balgaság volna: mert a' közjóra előlegezendő 's innen okkal móddal de csak bizonyos idő leforgása után egyesekre is háramló járulékok, olly ellentétben áll a' napi szükségekkel, miszerint itt a' közjónak a' család fentartása miatt háttérbe kell vonulnia és a' családfőnöknek ekkép nem is szabad, szentebb köteleességének rovására a' nyílt erszényü hazafi szerepét játszani.

De ugyan nézzük, miért áll az érintett család illy aggasztó körülmények közt. Rajta fekvő adóssági teher évenkinti 110,000 pgő forint: biztos jövedelem ellenben, minden körülményt tekintve véve, nem több mint 128,000 pengő forint *) mihez képest szabad rendelkezésre marad 18,000; mi ugyan számos és minden élvezetre megszoztatott 's elkényeztetett uri családra, nem épen sok, de, ha kell, becsületesen élélhetni vele. Ámde ha 20,000 pengő forint telekdíj rovatik a' 110,000 évenkinti adóssági sulyra, nemcsak nem marad kis fillérke egyetlen egy kalánka levesre is, de tulajdonkép kétezer pengő forinttal kevesebb van semminél. A' számok ez esetben így szólnak. Hol pedig számok szólnak, ott minden okoskodásnak vége. Ha tehát sok illy körülmény közé kelepceztél nagy birtokú család vagy egyed van, akkor úgy látszik, mintha tervem, legalább a' nagyobb birtokosak bizonyos részénél, némileg már megindítása előtt, magában viselné a' legbizonyosb hajtórés okát; mert hogy bárkit is úgy meg lehessen, ha mindjárt egyenesen maga hasznára is, valamely teherrel rakni, hogy fentartására semmi legkisebb ne maradjon, és e' felett még adóssá is váljék, ez több, mint bármi zsarnoki rendelkezés, mert egyenesen képtelenség.

Azt lehetne ugyan mondani: fizessen e' család, sőt áltálján véve az egész ország két garas helyett egy garas sarkalatra állítandó telekdíjt; melly után száz millió helyett ötven millió töke kerekednék a' hon felruházására, mi szintén nem megvetendő somma volna kezdetnek. 'S igaz, az ország ezt könnyebben elviselhetné, sőt szorosan véve még az érintett család is, melly itt mint szinte a' legsajnosb helyzetben levő hozatik fel, elbirná; mert 10,000 pengő forintot fizetve, maradna számára 8,000 pengő forint, mellyel vajmi sok embert megóhatni az éhenhalástul és efféle legsürgetőbb életveszélyektül.

Ez azonban nézetem szerint nem volna helyes; mert olly családot, melly roppant jövedelme daczára, úgy is csak akkor kezdeheti enni kenyérét — és hány van illy esetben! — mikor 110,000 pengő forintot hű gazdasági tisztként, csakhogy saját jövedelméből, már lefizetett a' hitelező kincstárába, még szűkebb korlátok közé, t. i. csak egy garas telekdíjra is szorítani akarni, olly rendszer volna, melly valóban még tatárok közé sem illenék. Olly hont pedig, mint Magyarország, melly leggyönyörűbben gyümölcsöztette, száz milliónál nagyobb tökét birna el, minden szükséges ok nélkül ezen sommának felével úgy szólván megcsorbítani, valódi bűn volna: mert kifejtési működését, mellyre

*) Szükségesnek tartom itt megjegyezni, hogy én e' festés által bizonyos családokra célzok 's az egész az életből van véve ugyan; nehogy azonban valaki az illetőkre ismerjen, jónak tartottam, a' számokat — mint például a' 110,000 fr. adósságot és a' 128,000 for. jövedelmet — csak idealiter, de azért mégis szoros arányban tenni ki; minthogy ez által minden compromissiót elhárítani reméllek, czéлом pedig még is el van érve; mert például: kettő úgy áll tizhez, mint áll négyhuzhoz, és így tovább.

kedvezőbb idő a' mainál alig jöhet, mód nélkül visszalökné.

Felfogásom szerint, nem az lesujtó baja a' felhozott családnak, ezen magyarországi nyomoruság hévmérőjeül felhozott prototypusnak, hogy azt olly sok adósság nyomja; hanem részint azért függ feje föllött Dacocles kardja, mert olly drága adósság sorvasztja, részint mert aránylag olly csekély jövedelem élészti; részint végre, mert egészen hitelezőinek kezében létezik. Valamint a' számok tehát ez előtt ellenem látszottak vívni, ugy most mellettem szólnak. 'S ugyanis: 110,000 forint 6% al számítva, körülbelül 1,833,350 for. tökének kamatja; 's pedig az érintett család legalább is hattal fizeti, ha többel nem, a' rajta fekvő tökét. Már most ha öttel fizeti ezt, szintén 18,000 forintnál többet meggazdálkodnék, és telekdíj 20,000 pgő forintot fizetvén, csupán csak két ezer pgő forint kisebbségben maradna, az az: 18,000 helyett csak 16,000 állana szabad rendelkezésére. Ezen két ezer forintot azonban nem pótolná-e csakhamar ki azon élénkség, melly a' száz millió investitio után okvetlen keletkeznék honunkban. Ugyan lehet é ezen kételkedni? Hiszen miért nem jövedelmeznek a' magyar jószágok mostanság de korántsem annyit, mint a' mennyire birhatók volnának, és a' mennyi jövedelmet szinte minden örökös tartomány jószágok nyujtanak, jöllehet ezeken minden arány nélkül több a' teher, mint a' magyarokon? Egyedül azért, mert töke és hitel hja miatt nálunk minden pang, minden dermed; és az utolsó váltótörvényi rendelet következtében azon kevés pénz is, melly Magyarországnak forgott, erővel kiszorított a' kereskedés mezéjéből, az uszoras kölcsönnek vágásába. Minélfogva, ha az érintett családot mai körülményink között aránylag csak csekély jövedelem élészti, nem csuda, sőt legokszertintibb következés: 's pedig a' most előhozottakon kívül még azért is, mert kinek bizonyos időre szorosan teendő fizetési vannak, és ki e' mellett a' hitelezők kegyelmétül függ, annak saját természetvényein rendszerint minden áron tul kell adni; minek a' vevő, ki előtt illyes ritkán marad titok, igen tudja venni hasznát.

Miből az látszik következní — én legalább nem tudok észrevenni más következményt — hogy még a' legmostohább körülmények közé zsbasztott nagyobb birtokosak sem jutnának tervem életbelépése által rosszabb helyzetbe, mint a' mellyben most léteznek, ha t. i. öttel kapnánk elégséges tökét: midőn tán egyedül azok képeznék a' kivételt, kik feneketlen csödbe sülyednek; mert „a' hol nincs, ott hiába keressz.“ Ámde még ezekre nézve is kérdés: valljon nem hatna é tervem, egész egybefoglalata' felette jótékonyan? Tervem egész egybefoglalata, mondom — 's itt különös figyelmért esedezem — melly nem egyedül azt következtetné, hogy telekdíjt fizessünk; mert ha csak ennyit következtetne, ha t. i. csak a' kiadás nagyobbodnék, a' jövedelem ellenben nem nőne, akkor természet szerint senki, legalább finansialis tekintetben nem birná magát eszmém életbelépte után jobban, mint birja magát ma; tervem azonban, mellynek, ha így lehetne mondani, mintegy „pótló érdvénye“ van, sokkal több elsőségben részesít, mint a' mennyi teherrel járna. 'S ugyanis kilenczven vagy még több millió ötszázutlias tökével*) jö a' szegény adóssoknak segítségére; ezen szerencsétlen uszoraáldozatoknak, kiknek igaz, csak kevéssel ezelőtt, midőn a' Hitel című könyvet írtam, nagyon is kedvezett a' törvény, kiket azonban a' jelen nemzedék, melly, szintugy mint itas majd jobbra majd balra veri be fejét, egy tulságbul a' másikba szökik, tékéltesen tönkre tett, 's pedig — o' bűnös felszinség — nemzetiségünk rovására; kilenczven millióval jö, mondom, a' szegény adóssoknak segítségére tervem, mi által még megmenthetni, mi megmenthető; és nemcsak

*) Lásd eddig megjelent „Két garas“ cikkeimet.

ki, az alig megtörténhetők sorába tartozván: a halálos büntetésnek jóvá nem tehetőse (irreparabilitás) merített ellenvetésnek fontossága elenyészik. Mindenestre sokkal tanácsosabbnak tartják a választmány ezen tagjai így a tapasztalás biztos útján haladni, mint egyszerre és végkép eltörölvén a halálos büntetést, azon lehetőségnek tenni ki a tör. hozást, hogy azt később ismét visszaállítani kénytelenítessék. Azok közül, kik a halálos büntetés eltörlesztése mellett nyilatkoztak, némelyek a halálos büntetés jogszerűségét is kétségbe hozták, miután a status az egyed minden polgári viszony felől álló személyességének eltörlesztésére és az egyedi tökéletesülés lehetetlenítésére nem lehet jogositva. Többen azonban elméllőzve a jogszerűség kérdését, vagyis megelégedvén, hogy a halálos büntetésre joga van a statusnak, 's hogy élhet vele, ha fentartására szükségesnek találják, 's ha nélküle céljai teljesíthetők nem volnának, azért nyilatkoztak a halálos büntetés ellen: mert nem czélszerű 's mert a belőle származott rossz néha nagyobb az általa fenytő büntetés által okozottnál. Tagadni ugyan nem lehet hogy a vétke megelőzésé mindig egyike marad a büntetések fő-céljainak; de eléretett, vagy csak megközelített — ezen cél a halálos büntetésnek évezredekig tartó gyakorlata által? A' historiai adatok ellenkezőt bizonyítanak. Mennél gyakoribbak voltak a halálos büntetések, annál sürűbben fordultak elő épen azon büntettek 's vétségek, mellyeket halállal parancsolt megfenyítettetni a törvény. A' hosszas gyakorlat, azon tekintet, hogy mult korban minden nemzetnél divatozott a halálos büntetés, illyes eredvények után nem a büntetés mellett, hanem ellene nevezetesen czélszerűsége ellen szól 's csak azt bizonyítja, hogy a halálos büntetés alkalmazása azon általános tévedések közé sorozandó, miket néha századrol századra megállapít tör. hozásban gyakorlat. Felhozatik a halálos büntetés megtartása mellett annak népszerűsége és példássága, miszerint nagy erővel hatván a közönségre: az a büntettek megállására legezűszerűbb fenytőkül tekinthető. Ha azonban a népszerűség itt annyit jelent, hogy e' büntetés, mint érdemlett, viszhagra talál a népben, hogy ennek érzelmei mintegy igazolják, különösen némely esetekben a halálos büntetés alkalmazását — ezt Magyarország nézve nem állíthatni. Nem egyszer fordult bizonyos lelkesedéssel, 's a szánakozás érzelmeivel a vesztő hely felé a tömeg 's kivált olly esetekben, ha a halálra ítéltetett talán kellemes külső, ifjusága 's 'sat. által is benyomást tesz a nézőkre, a megfenyítendő büntettről egészen megelégedkezvén a nép, azért mert bátorságot lát benne őt hősnak, vagy mert ártatlannak mutatkozik, azt épen áldozatnak tekint. — Ina' sokszor a néppoezisek egyik kedvencztárgya a kivégeztetett rablót 's ennek dicsőítettését, nem pedig az általa elkövetett büntöli irtózatot, nem az erkölcsi leckét, mellyet a bünyenyítésből merithetni, tárgyazza az ének. Hogy illy körülmények között e' büntetést példásnak nem mondhatni, világos. Több országban indítvány tétellett, miszerint a kivégezések ne nyilvánosan, hanem a közönségtől elzárt helyen törtéjenjenek, mi szinte bizonyítja: hogy a halálos büntetés, még a mellette nyilatkozók közül is sokan nem tartják példásnak. De hogy a kivégeztetés nem gyakorol üdvös befolyást a tömegre; valamint nem bír elrémítő erővel a gonosztevőkre nézve: azt a vesztő-helyen történni szokott lopások, gyilkolások mint azok a folyó esztendőben Romában történt kivégeztelteskor is számosan elkövetettek, bizonyítják. Szintugy nem ritkán minden sully magokra az elítéltekre nézve a halálos büntetés, mint azt azon könnyelműség vagy épen gúny, mellyel az ítéletet fogadják, eléggé tanusítja. A' rögtönítelő (statarialis) törvényszékeknek némely törvényhatóságok keblében való bíraskodása a halálos büntetés hatósága ellen szolgál erősségül, azt tanusítván, hogy a halálos büntetés — mit a rendes ítéltőszékek is szabnak magában a' rendfentartásra nem elégséges. Ha a statarialis rendszabálynak van némi sikere a közbátorság visszaállítására nézve, az nagyobb részben a büntetés rögtöni elvételének 's a rendőrség felvigyázatának, melly illy rendkívüli körülállások közt ébrebb szokott lenni, tulajdonítható. Nem tarthatni attól hogy a halálos büntetés megszüntetése rendkívül 's előre ki sem számíthatólag fog a közbátorság állapotjára hatni. Mert már az előadottakból kitűnt, milly kevéssé sikeres a halálos büntetés; más részről bizonyos, hogy már ma közönségesen a halálos büntetések nem annyira a megrogzított gonoszokat, kik megnyilván a börtönajtó, bünből bünbe visszaesnek, 's kiknek élete a tulajdon jog és rend folytonos megtámadásából áll, mint inkább a-

zon borzasztó tetteket érik, mellyek nem ritkán a szenvedelmek örültségében követetnek el, és így gyakorlatilag most is inkább a büntettek nagysága és viszonyossága határozván el a halálos büntetés használatát, ezen szempontból indulva fel sem tehető, hogy annak megszüntetése a közrend és bátorságra káros hatással lehessen. Mirenézve a tapasztalás is nyugtatásul szolgálhat, mert hebizonyítható, hogy azon országokban halálos büntetés eltöröltetett, ennek megszüntetése alatt azon büntettek, mellyekre előbb a halálos büntetés állott, nem szaporodtak; és nálunk is boldogult József császár uralkodása alatt a halálos büntetés egy időig el volt törölve, a nélkül, hogy az a közbátorság megrázását vonta volna maga után; ide járul meg, hogy ezen nm. orsz. választmány egy új fenytő törv.-könyv kidolgozásra levén megbizva, gondoskodhatik a halálos büntetés olly pótlékáról, melly amannál emberibb és a társasági czélok biztosítására sikeresb leend. A' magányrendszer alig egy megyében megpróbálva, már is ollyannak mutatkozott, melly a büntetett a bünbe visszaeséstől tartóztatni képes 's valamint a magányelzárás mind honi, mind külföldi adatok után a legzigorubb büntetésnek tapasztaltatik: ugy az attóli félelem is, minthogy sanyaruságának híre azok által, kik azt érezték, rögtön elterjed, a bünmegelőzésre üdvös hatást fog gyakorolni. Pedig mihelyt bebizonyítható, hogy a halálos büntetés a bünök elfojtásának nem sikeres módja, vagy csak az, hogy ezen cél-elérésre más büntetésfajok szintugy alkalmasok: a halálos büntetés többé nem védelmezhető; annyira fontosak annak megszüntetését sürgető egyéb tekintetek. Ugyanis a büntetés egyik fő kelleke abban áll, hogy a status az ellene irányzott rendsértésért 's rajta elkövetett kárért elégtételt nyerjen általa. De milly elégtételt nyújt a statusnak a halálos büntetés? az egész büntetés a boszú kitöltésében áll, mi a status eszméjével ellenkezik 's nem hogy elégtételt nyerne általa, mint inkább valóságos kárt vall; 's ha a meggyilkolt egyed oeconomicai veszteség a statusra nézve, a bünösnek kivégeztetése ezt egy újjal fogja megtoldani, holott ha fogsággal büntetetik, a vétkes megjavulhat, 's a polgári társaság hasznos tagjává válhatik, mert a tapasztalás bizonyítja, hogy a halálos büntetés igen sokszor nem azért mondatott ki a bünösre, mivel javaslata egyáltalában nem vala remélhető; mivel életben maradása folytonos teher, és veszedelem polgártársaira nézve: hanem mivel az általa elkövetett bün olly minőségű, mellyre az elégtételt boszúval felcserélt előítélet, 's az ezen alapuló visszatörési rendszer a „vérért vér“ elvet szereti alkalmazni. Hogy a halálos büntetés nem javíthat, hogy tehat a büntetés azon célja, mellyet az ember szerető kebel a büntető rendszer új alapra állításától olly örömmest reménylene: általa meg nem közelíthető, miután épen akkor, midőn a bünörvényébe merült, adatik át a halálnak, világos. A' népek politikai intézkedései közt egyre sem találhatni, melly a keresztyenség szellemével 's alapítója szavaival „én nem akarom a bünösnek halálát, hanem azt hogy megjavuljon és éljen“ olly annyira ellentétben állana mint a halálos büntetések. 'S így ha a status követelésin kívül még az emberiség igényei is vétethetnek tekintetbe a törvényhozó által, mindig új és új indítóokok fognak találtatni, mik a halálos büntetés eltörlesztését elvégre magok után fogják vonni, azon büntetést, melly egyszerű vagy ékesített formában egy sereg vétségre, vagy csak néhány kivételre alkalmazva, mindig vagy sikernélküli erőpazarlasként, vagy épen a leggyászosb következesek kíséretében torzkép gyanánt tünt fel, 's mellynek neve ugyan büntetés de a büntetés természeté a alkotórészei nem találtathatók fel lényegében. Egyik fő ok, melly a halálos büntetés alkalmazása ellen szól, az általa szenvedett kár helyrehozhatlanságában áll. Más büntetés alól, ha az elítéltek ártatlansága előbb vagy utóbb kitűnik, felmenthetni a móltatlanul szenvedőt, veszteségeit pótolhatni, de ha az ártatlan halálos büntetést szenvedett, nincs mód, melly által az igazságtalan következményei kipótolhatassanak. Vétkes gondatlanság vagy csalóka jelenségek, állapíttassék bár meg a lehető legjobb eljárás, nem egy ártatlant marasztalnak el, 's azon rendszer, melly a halálos büntetés pártolójának vallomása szerint is néha egy vagy más ártatlant gyalázatos halálra juttatva, a status fentartására olly eszközökhöz nyul, mellyeknek kezelését az emberiség legszentebb érdekei tiltják. A' halálos büntetés alkalmazása ellen szól továbbá a kegyelemjog, mellynek szükségét a halálos büntetések mellett minden nép megismerheti. Midőn a törvényhozók a halálos büntetés sikeretlenségét tapasztalták; azzal vétek segíthetni, ha egyszerű ha-

lál helyett rémitő kínzással járót mondatnak ki a törvény által, 's ugy tapasztalván ismét hogy ennek sincs foganata, sőt hogy épen a legkegyetlenebb kivégezések korszakában a gonosztevők száma mindegyre növekedett; nem hogy a' bármely formában megjelenő halálos büntetés czél elleniségét megismerték volna, a halálos büntetést ugyan meghagyták törvényeikben, de végmenedékül az ezek fölébe állított kegyelemjoghoz folyamodtak. Azonban elvonatkozva itt attól, hogy valahányszor a' fejedelem a' törvények által halálra ítéltnek meg nem kegyelmez, mindannyiszor nem annyira a' törvényszékek, mint a' mintegy fölebbviteli bíróságot gyakorló fejedelem mondja ki valósággal az elítélte a' halált, miután megkegyelmezni hatalmában állott volna, 's hogy e' szerint épen a' kegyelemjognál fogva nem a' törvények végrehajtójává, vagy ezek felett álló megkegyelmezővé, hanem büntető bírónak válik, még az is tekintetre méltó, hogy a' kegyelemjog gyakorlata, alkalmazása, vagy nem alkalmazása nem az ügy belsejétől, nem a' vétkesnek kegyelmezésre méltóbb lététől, hanem egyéb mellékes körülményektől föltételeztetik, 's a' kisebb gonosztevő talán nem nyer kegyelmet azért, mert a' gonosztevé vidékén megszorodott azon neme a' törvényszégeknek, mellyhez az általa elkövetett büntet tartozik, a' nagyobb gonosztevő pedig kegyelmet kap, mert reá nézve épen ellenkezőleg állnak a' körülmények, — olly dolog, melly által a' büntetés jogi jellemét elvesztvén, esetlegessé, körülményektől függő expedienssé válik. A' halálos büntetés első nyomai az istenségnek bemutatott emberáldozatokban mutatkoznak; vallásbeli vakbuzgóság, tortura és halálos büntetések a' történetkönyvek azon egy lapján egymás mellett olvashatók, 's midőn az előbbre haladott polgárisodás, 's a' szilárdabb alapot nyert tudomány amazokat mindinkább háttérbe szorítja, a' harmadik, az utolsó sem lehet ezentul eleme a' jogkiszolgáltatásnak. 'S csakugyan valamint a' halálos büntetéseket mindig visszás jogi fogalmak és statuselvek kíséretében látjuk föllépni, ugy mihelyest a' természet 's józan ész által kimutatott alapokra állítatik a' büntetési rendszer, ennek szükségképeni következménye a' halálos büntetés eltöröltetése, mi annál inkább eszközölhető, mivel a' halálos büntetés megszüntetése legszorosabb viszonyban áll a' tárgyalás alatti javító rendszerrel, 's így midőn egy részről megszüntetik a' halálos büntetés, más részről emelkednek a' kerületi börtönök, javulnak 's a' magányrendszer követelése szerint idomíttatnak a' törvényhatósági fogházak: midőn egy részről a' kirekesztőleg ijesztésen 's elrettentésen alapuló fenytési rendszer emberiebbnek engedí át helyét, más részről a' nevelés körüli üdvös intézkedések a' törvényhozástól mentülebb várhatók. Ezekhez képest az összes büntetőrendszer újja alakításában elegendő biztosítékot remélvén találhatni az országos választmány tagjai közül azok is, kik a' halálos büntetés eltöröltetésében csak annyiban vétek meggyezhetni, mennyiben helyébe új és fogatosabb surrogatumot léptethetne a' halálos büntetés eltöröltetéséhez alkalmazandó új büntető rendszer: a' nagy többség (28/13 ellen) a' halálos büntetés eltöröltetése mellett nyilatkozott. Már most képzelje az olvasó az orsz. választmányilag megpendített okok és ellenok nyomán kifejlesztett eszméket számtalan példával, hasonlatosságokkal, történeti és tapasztalati adatokkal felvilágosíttatni, 's végre a' halálos büntetés megszüntetését — mind a' mellett is hogy utasítás hiányában számosabb követ nem szavazott — a' többség által kimondatni: akkor az aug. 18. és 19. évi tartatott XLI. és XLII. kerületi ülések leghűbb leírása fog előtte állani.

XXVIII. ülése a' mlgos főRRnel aug. 17. kén. A' magyar nyelv és nemzetiség, az orsz. czimere 's a' nemzeti színeknek ezentul általános használatáról szóló törvényjavaslata a' KK. és RRnek több napi vitakozás tárgya volt a' m. főRRnek. A' kérdéses törv.-javaslatot lásd Jelenkor 56. számában. Ezt nádor ő fens. szakaszonkint kívánta tárgyaltatni, mire nézve egy megyei főispán az 1. §. szerkezetét illetőleg jobbnak találván azt, mellyet a' KK. és RR. mult orsz. gyűlésen közölttek: indítványozá a' Kkt és RRt felszólíttatni az 1. §. kieserélésére. Ez indítvány fölkiáltással elfogadtatván, a' horvátországi bán imigy kezdé szólni: Mióta horvátországi bán vagyok, fájdalommal tapasztalom, hogy a' két testvér haza fiait közt nincs meg azon egység 's bizalom, melly őket egykor jellemz. Okait ennek ez uttal feszegetni nem akarom; de azt még is meg kell vallanom, hogy itt a' nyelvügyi viszonyok nem kis szerepet játszanak. Épen azért most van legnagyobb szükség czélszerű törvényhozatalra ez ügyben, olly törvényre, melly egységet 's összehang-

zást víjon ki. De fájdalommal kell kimondanom, hogy én ezt a KK. és RR. által javasolt törvénytől nem várom, sőt azt hiszem, ha az életbelépne, még növekednék az ingerültség a társországokban. Nem szólok Magyarországot illetőleg, mert e tekintetben azt helyesnek találom, de annál több mondanivalóm van Horvátország érdekében. Kik Horvátországot és körülményeit ismerik, tudni fogják, hogy a horvátoknak különös kiváltságai vannak, melyeket őseik vérükön váltottak meg. Ezen kiváltságokat több különböző korban hozott törvény erősítette meg, miut többek közt az 1649: 33. sőt van egy törvény, mely azt mondja, hogy e municipiumok soha kérdésbe ne jöhessenek. Azonban ezen javaslat 2dik §ban e municipalitást sértve látom, midőn Horvátország a diák nyelv több százados használatától eltérve a magyar nyelv használatára köteleztetik; kívánom tehát, hogy e §ból hagyassék ki „a hozzá kapcsolt részekben” s tegyük helyébe inkább „a kapcsolt részek eddigi gyakorlatban meg hagyatván.” A 3dik §t, mely oktatási nyelvvé a magyart kizárólag kívánja tenni, létesíthetlenné látom olly helyeken, hol a nép magyarul semmit sem tud. A 4 §ra mely az ország címereit és nemz. színeit használtatni akarja, semmi ellenvetésem, de azt hiszem, hogy ha ez Horvátországra is kiterjesztetnék, nagy ingerültséget fogna szülni. Az 5 §ról azt hiszem, hogy megidőölti törvénylenne, minthogy a horvát hivatalnokok terjedelmes correspondentiát még magyar nyelven vinni nem képesek, tolmács által vitetni pedig nagy terhőkre válnék. A 6ik §t főtléslegesnek találom, mert a horvátok még az 1830: 8. t.c. alkotása előtt magok folyamodtak mind ő felsége mind az országgyűléshez a magyar nyelv taníttatása megengedtetéseért, és azóta minden iskolában egyik studium a magyar nyelv. A 7dik pontot kívánom teljesen kitörölni; mert habár azoktól, kik magyar hivatalokban a hto tanácsnál, kancellariánál vagy bárhol szolgálnak, meg kívánhatjuk is, hogy a diplomatikai nyelvet értsek: ezt horvátországi hivatalnoktul nem kívánhatjuk municipalis jogsértés nélkül. Végre kérem a m. főRRket, viseltesenek a társországok érdekei iránt lehető legnagyobb gyöngédséggel, annál több sükert remélhetünk. A horvátországi bánt egy tudományosságával kitűnő ifju báró váltotta fel. Horvátországi bán ő nmgá — mondá szóló — meggyőzőtt, hogy e tárgyat mindjárt részletesen fejtegetni nem lehet, hanem előbb általános elvet tekintve szükségnyilatkozotnunk, majd később szólhatunk a szerkezetéről, azt módosíthatjuk, vagy újat javasolhatunk helyette. Több egy félszázadnál, hogy József császár azon meggyőződésből, miszerint élő nemzet holt nyelvet igazgatásra nem használhat a nélkül, hogy maga is elsüllyedjen, a diák helyett német nyelvet rendelt a magyar mellőzésével. Ekkor a nemzet néhány jelese fájdalomtól megragadtatva, kész volt életét áldozni a nyelvmevelésre, mely jogából s rendeltetéséből száműzetett. Azóta 50 év folyt le. De támadt bennünk fájdalom, hogy ennyi idő nem volt elég a nemzet nyelvét fölemelni azon polczra, mely egyedül őt illeté; de támadt öröm is, hogy a nyelv napról napra gyarapodott s érett elfoglalandó rendeltetésé helyére, s im itt az idő, melyben fölülte tanácskozunk, melyben fölülte határozunk kell, hogy a fájdalom megszűnjön. A KK. és RR. vélekedésem szerint igen helyesen cselekedtek, midőn a törv.-javaslat 2ik §ban kimondják, hogy a magyarok igazgatási nyelve magyar legyen; az ellen semmi kifogásunk nem lehet, ez minden nemzetnek tagadhatlan joga. A 3ik §t szinte helyeslem, mert benne kimondatik, hogy nyelvünknek az elemi iskolákba behozataláról is fognak czélszerűleg gondoskodni, hogy a nevelés csorbát ne szenvedjen. A tótországi vármegyékre, Fiumére s Bukkarira nézve, melyek bár eddig sem mutattak nemzeti nyelvünk iránt idegenséget, egy határidőt kívánék rendelni, melyen tul beligazgatásuk is magyar nyelvű legyen. Horvátországra nézve helyzetünk nehezebb, viszonyunk évről évre bonyolultabb. Okait ennek vitatni nem akarom, nem vádlok a kormányt, mely annyi kellemtelenségnek talán elejét veheté, nem vádlok egyedeket s nem agitatorokat, kik a viszálykodásokat bujtogatásaikkal elővinni ügyekeztek. De ha jelen állásunkat nézzük, annyi bizonyos, hogy Horvátországnak egy s most erősebb része Magyarországot iránt antipathiát mutat; s hogy ezen antipathiának a magyar törvényhozás nem oka, bármint vádoltassék; mert törvényinkben semmit nem találhatunk, mi erre okot adhat vala, s az is bizonyos, hogy ezen antipathia soktől reakciónak tartatik. Az már a kérdés: mit kell ten-

nünk. A kérdés sokkal egyszerűbb, mint gondolnók. 1) Kötelességünk saját nyelvünk iránt, hogy a jogosság határáig érette mindent megtegyünk, tul rajta egy hajszálnyit sem. 2) A horvátok iránt azon gyöngédséget megtartani, mely méltó reactora okot nem adhat. E tekintetben kimondá egy nagy hazánkfa a szót mely mindenki által méltányoltatott, kimondá „Szózatában” Wesselényi Miklós, b. hogy nekünk magyaroknak kötelességünk a magyar nyelvre nézve, azt a közigazgatás minden ágaiba minél előbb behoznunk: de Horvát- és Tótország magány-viszonyaiba ne avatkozunk, itt hagyjuk meg a diák nyelvet. Ez azon vonal, melyen a magyar törvényhozásnak menni kell, melyről sem engedőleg sem nyomólag eltérni nem szabad. Ezeket előre bocsátván, bátor vagyok egy indítványnyal föllépni. Kimondják a KK. és RR. a felírásban és üzenetben, hogy ők Horvátország nemzetiségébe, jogaiba, municipalitásaiba avatkozni nem akarnak. De ugy hiszem, az ingerültség olly nagy, hogy ezt a felírásban kimondani nem elég, ezt a törvényjavaslatban is ki kell mondanunk. Meg vagyok győződve hogy ezen általános elvek kimondása nem fogja megszüntetni a horvátországi ingerültséget, melyet most reakciónak szeretnek nevezgetni, de a különbség az, hogy azt reakciónak joggal nem nevezhetendik. Jól tudom én hogy Horvátországban azon párton kívül, mely magát illyrnek nevezi s minden alkotmányos lépésinknek ellensége; s azon párton kívül, mely a magyar érdekeknek ott lelkes védője, van még egy s talán legnagyobb párt, melyet az illyr párt minden csabitgatással megnyerni o-hajt s mely legnagyobb párt azt gondolja, hogy az ő municipalis jogaikat sérteni akarjuk, ezen pártot kell arról meggyőznünk, hogy nekünk ez szándékunkban nincs, hogy mi azokat tiszteljük: s ekkor ugy hiszem el fogja feledni a viszontagságos két évet, a századok mellett, melyeken jó, balszerencsében velök osztó-zánk. „Magyarország egy kis zöld sziget a szláv nagy tengerében” ezt mondá a pánszláv egyik buzgó vezére. Én ezt kész vagyok elfogadni. De ugy hiszem felfog átlani nyugodalma által, mert soha erősebben nem állott s erősebben állni nem fog, mint midőn látni fogja a világ, hogy annyi gúny, annyi ingerkedés nem bírta rá a magyar törvényhozást, hogy a legkisebb igaztalanságot elkövesse. A következő gr. s főispán a bán elvében osztó-zván az előtte szólott báró javaslata ellenben, szerinte, egy jobbra hívá fel a m. fRR. figyelmét. melyte ő szinte Wesselényi b. „Szózatából” itt ki, illyen formán „a közigazgatás és levelezés egész országban magyar legyen, de ez Horvátországra csak annyiban terjesztessék ki, hogy a horvátok köteleztesenek elfogadni a magyar levelet, de viszont a magyarok fölök is a diákot; a felséghez folyamodásnál is tartsák meg eddigi municipalis gyakorlatokat. Mi a magyar nyelv tanulást illeti, ugy hiszi szóló, hogy ez által szinte ösztönt fognak nyerni a magyar nyelv tanulására, kik nagyobb hivatalokba kívánnak jutni. A következő szónokok összesen mintegy 16an részt a bán értelmében nyilatkozva a főispán gr. indítványához járultak, részint pedig kisebb nagyobb módosítással a báró javaslatához ragaszkodtak. Azonban még többen is akarván e dologhoz szólni, őfens. a nádor a tárgyalás folytatását más napra halasztván, a gyűlés d. u. 2 óra után eloszlott.

XXIX. orsz. ülés a m. főRnél, Aug. Sán.

A magyar nyelv iránti felírás és törvényjavaslat félben szakasztott tárgyalása folytatván, szót emelt egy megyés püspök, s a Rk kívánatát Magyarországot illetőleg teljesen pártolandónak elismerte ugyan, de a társországokra nézve nem tartaná — ugy mond — igazságosnak, hogy midőn mi alig néhány millió magyarok született nyelvünkön akarunk tanulni, akkor azoknak nem engedjük azt meg viszonyosan. A törvényjavaslat szerkezetének formáját tekintve következtelenséget látok abban azért is, mert a 2dik §. hivatkozik az 5. 6. és 7dik §-ban tett kivételekre, holott azokban semmi kivétel sem lelek. Mi az egyes részeket illeti: erre nézve meg kell jegyeznünk, hogy helyzetünk a társországokétól különböző. Erre nézve megkülönböztetem azokat, kik egészen tudják a magyar nyelvet s azokat kik vagy épen nem, vagy nem alaposan tudják azt; az első rendbeliekre nézve álljon meg a törv. javaslat rendeltete, mert azt mind hasznosnak mind jogszerűnek látom. De lehetnek vidékek, sőt egész megyék, melyekben a legalkalmasb tisztviselő egyedek olly helyeken neveltettek, hogy a magyar nyelvet meg nem tanulhatták. Ezekre nézve én nem kívánom a törvény erejét kiterjesztetni. A 3ik §. a köz oktatást magyar

nyelven rendeli eszközöltetni, holott ez nemcsak a tanítókra, de még inkább a tanítványokra szinte lehetetlen, mert mi nem akarunk mozgó machinákat nevelni, hanem gondolkozó értelmes lényeket. A 4. §-t nem ellenzem. Az 5ket ugy kívánom módosíttatni, hogy a horvátok hozzánk s fejedelműkhöz diákul irhassanak, de fölünk magyar levelet tartozzanak elfogadni, s köv. magyarul beszéljenek. Azonban fáj nekik, hogy magyar levelek írására kényszerítettek s hogy követők törv.-gyakorlat ellen via facti szorítottak magyarul beszélni. Reményem ezen fájdalmaik orvosolva lesznek, ha a m. főRk e törv. cikk helyett jobbat, engedékenyebbet fogadnak el. Egy másik, a tegnapi első indítványozónak módosítását sajától báró után — ismét egy püspök szólott, mondván, mióta megnyertük, hogy ő felségéhez magyar nyelven írhatunk, némely megyék Horvátországhoz is magyartul irtanak. Ez által mindenkinél közörmőre nemcsak a közigazgatásban, de még a nevelésnél is a régi holt nyelv helyére a magyar kezdett állani. — És ime rövid időn tapasztalunk kell, hogy a diák nyelvet törvényhozóink közül sokan, a megyék nagyobb részében pedig a tanácskozó többség maholnap nem fogja érteni, mert azt mindig kevesebben tanulják, míg a jogbírók száma évről évre szaporodik. Ha nemzetiségünk iránti kötelelességünk nem kívánna is, maga ezen körülmény elég sürgetőn parancsol velünk, hogy a KK. és Rk indítványát a tegnapi első módosítással elfogadjuk. Ezzel a méltányosságot épen nem sértjük, de ugy hiszem kevesebbet nem is kérhetünk. Az indítványt tehát elfogadom azon módosítással, hogy a törvénycikkekbe tétessék, miképen minden közigazgatási tárgynál a magyar használtassék; Horvátországnak szabadságában hagyatván, hogy az anyaországot épen nem illető saját ügyeiben a diákok is használhassa. Tegnapi egy magát horvát magnásnak nevezte báró ugy nyilatkozott, hogy ha ő a KK. és Rk törvényjavaslatát és azt megelőzőt tanácsk. folyamat tekintti, nem tudja megfogni, miképen mondhatják a magyarok, hogy ők a horvátok jogai iránt tisztelettel viseletetnek, mert ő e tvj. av. által a legkeményebb municip. jog sérelmet hiszi elkövetetendőnek, midőn egy szabad nemzetre idegen nyelv tolatik s nevelésre olly nyelv ajánlatik neki, melyet senki nem ért. Ma e beszédre vonatkozólag így nyilatkozott egy ifju gróf. Tegnapi egy horvát szónok egész nemzetünket vádolta. Ha egyes sértetik, ugy mond a gróf, végezze baját magányos uton. azzal a köznek semmi dolga; de midőn a nemzet méltatlanságról vádoltatik: hallgatással mellőzni nem lehet. Felvilágosítást kért, milly nemzetiséget értett? mert ha netalán azon tömeget pártolja, mely illir név alatt ármánykodik, bizonyos lehet, hogy törekvése nem sikerülend. Azon állítását sem helyeslé, hogy sajnós volna, ha a horvát municipalis törvények megváltoztatnának, mert ha ez a magyar sarkalatos törvényekkel megtörténhetik törvényhozás útján, nincs ok, miért lenne e tekintetben nagyobb joguk a horvátoknak. Végre helyben nem hagyta, hogy az illetett szónok mint horvát rend kívánt szólni, minthogy a szónok még nem hallott semmit horvát magnásról, e teremben csak mint magyar főrendi tag vehet valaki részt a tanácskozásokban. Ez utóbbi állításra azt jegyzé meg a fens. elnök, hogy valamint kéri a főRket, miképen csak szorososan a szönyegen levő tárgy körül, minden eltérés elkerülésével nyilatkozzanak, ugy az előtte szólott észrevételében nem osztó-zhatik, mert valamint a RR. tábláján ülnek a horvát nemzet képviselői, ugy az a felső tábláján 18 a jelen főhivatalnokok s magnások által képviseltetik. A municipalis jogokra nézve megjegyzé a Nádor, hogy valamint azok kölcsönös egyetértéssel keletkeztek, ugy csak kölcsönös megegyezéssel változtathatók. A megtámadott horvát tag pedig így válaszolt: Megvallom, tegnap tartott beszédem illy magyarzásit, illy megtámadásit nem vártam. mert azt tartom, hogy valami bajon, valami nyomasztó állapoton csak akkor lehet gyökeresen segíteni, ha az állapot egész sulya, egész kiterjedése, még legbensőbb symptomái és viszonyai ismertetsek. Ezen meggyőződéstől vezéreltetve tehát tegnap nem kételkedtem nyíltan szólni, azt gondolván, hogy azoknak tesztek szolgálót, kik a méltányosság és igazság érzetében segíteni, a kedélyeket valóban kibékíteni, lecsilapítani akarják; azoknak pedig, kik azt nem igen kívánják, hanem mindenhatóságuk hiedelmében elnyomni akarnak, azoknak vigasztalásul azt felelem, hogy egész beszédemnek egy betűjét sem veszem vissza, sőt azt még hozzá adom, hogy ugy, mint én nyilatkoztam, nemzetem jobbjai, előbbkelői, egy kis fractiócskáját kivéve, majd összesege gondolkozik,

érez; 's méltóztassanak jól megfontolni, mit jelent egy felbredt nemzet egyesült és elhatározott akaratja ott, hol nemzeti léte vagy nomléte forog kérdésben. Ez az ellene felszólalt m. urnak és azoknak, kik előadását magokévé tették, feleletül szolgáljon. Erre a' fens. elnök újra felszólítja a' szónokokat, hogy illyesekre ne fakadjanak, 's ha már a' szükséges egyetértés, e' tábla méltósága nem tartoztat némely tagot illy eljárástól, gondolják meg legalább az elnök bokros helyzetét, mely annál kellemetlenebbé válnék ő fenségére nézve, ha kénytelen lenne egyet a' főrendek közül törvény elébe idéztetni, mi hogy elnöksége alatt ne történjék, kéri a' mindenhatót. — Következett egy főispán, ki i mi gy fejezé ki magát: nem vitatom. nyelv és nemzetiség a' hon javával mennyire van összekötve, tanusítják ezt az ő fels. által törvénybe iktatott intézkedések a' nyelv emelésére. Nem akarok itt új elveket szőnyegre hozni, csupán a' hallottakból indulva ki, mikép a' magyar törvényhozásnak sohasem volt több oka a' nemzetiség erősítésére 's azon elv követésére, hogy a' törvényhozó mult és jelenből jövőre hasson. Magyarországra nézve egészen pártolom a' KK. és Rk. üzenetét. Mi Horvátországot illeti, nagyon sajnálom, hogy a' horvát nemzet, mely a' francia és német nyelvet olly könnyen meg tudta tanulni, 1825 óta magyarul meg nem tudott tanulni. Ragaszkodom a' KK. és Rk. üzenetéhez 's ragaszkodom Horvát. hoz egész erőből, mint hajdan Zrinyi Miklós barátjához kit üstökénél fogva vont kobe lére, őt vagy megszabadítani, vagy vele együtt vészni. Egyébiránt a' panszlavismus emberei magok által fogják látni, hogy a' szlávok nagy tengerében álló kis sziget rendületlenül meg fog állani, 's tudhatják hogy mi épen úgy meg fogjuk őrizhetni, mint őseink azt elfoglalván annyi századon át megőrizhették. A' következő szónokok közül némelyek az első indítványt pártolják, mások a' másodikhoz hajlottak. Tartattak érdekesnél érdekesb beszédek, de mellyeket itt közölni sem hely sem idő; mindazáltal egy ns. gróf köv. beszédét röviden előadni nem mulaszthatuk el. „Ha valaha, ma veszem halálával fens. nádorunk intését 's minden félreértés nélkül legyen mondva koránsem félelemből, mert midőn a' haza javáért forog a' kérdés, akkor sem erőhatalom, sem sokaság zsarnoksága engem nem tántorít; de jól esett annyiban az, mert annyira ingerültnek érzem magam, hogy akaratom ellen is, tán tovább és messzebbre ragadna a' hém, mint illő volna, és nemcsak illő hanem mint kötelességem volna. Ha fens. elnökünknek bokros helyzetét becsületes emberként méltányolni akarjuk, azt hiszem hogy annyi divergentia között, holmidőnre buzog a' haza javáért megengedem, de mindenik más mód szerint, — ha mondom fens. elnökünk bokros helyzete becsületes emberként mindenki által nem könnyítették, szám szerint, nem fogom fel hogy fogunk üdülésünkre ez országgyűlésen vagy csak egyetlen sikeres lépést tenni, tehát mondom bármily nagyon forrongjanak belsőmben a' kedélyek, iparkodni fogok, 's haládatosságal veszem fenséged azon intését, hogy a' mennyire lehet csendes vérrel, csendes kedéllyel tanácskozzunk a' szőnyegen levő kérdéstről. Azt teszem fel, hogy itt közöttünk egy sincs, csak legtávolabbról is, ki hazaárulás, vérünk elleni hűtlenség mooskával lenne bélyegezve; mindnyájan egyet akarunk, azt t. i. hogy vérünk nemcsak becsültsésk, hanem hogy valaha erős nemzeté fölviruljon, azt akarjuk hogy nemzetünk lassankint, bár számra kicsiny, de mégis azon nemzetek sorát elérje egykor, mellyek az emberek évkönyveiben mint olyanok ragyognak, kikben több volt a' lélek mint állatóság, hiszem, mindenki köztünk azt kívánja. Ha visszatekintek, bocsánatot kérek, hogy magamról szólok, valami 15 évvel ezelőtt Horvátországban voltam, 's örömmel láttam mennyire iparkodtak az ottani lakosok nemzetünk nyelvét sajátukká tenni, nemzeti ültözetünket viselni, ugy hogy köztük ugyszólván versenyeges volt: ki haladhat abban elő; tudom hogy a' kis gyermekek dicsőséget abban találtak, ha magyar ruhában járhattak; tudom hogy több magyar helyen, jelesen Szombathelyen alig lehetett lakást találni, annyi horvát ifju volt azért, hogy a' magyar nyelvet tanulják. Ha az akkori pillanatot hasonlítjuk össze a' maival, midőn már olly közel voltunk a' kikötőhez, melly után czélunk nem az hogy erővel terjesszük nemzetiségünket, vérünket, hanem hogy nyájasság által mind többet és többet magunk családjába olvasszunk; ha mondom az akkori időket összehasonlítjuk a' maiakkal, kérdem: kinek hona drága, lehet é annak vigadni? azt mondom: nem. Nagy halálos epedés foglal el, ha azon viszonyokra gondolok, és látom mennyire mentünk hátra. Bocsánatot kérek, ha

ezt hiszem kötelességemnek, hogy némelyeket előadjak, mert most hátrább estünk mint voltunk, ne tagadjuk és valamint egy szónok itt bölcsen mondotta, hogy a' bajon csak úgy lehet segíteni, ha azt minden titok nélkül kitárjuk; mi a' publicitásnak vagyunk barátai és méltán, 's így azokat kik más vélekedésben vannak, hallgassuk ki, mert fel nem tehetem, hogy egy olly nemzetben, melly annyi erőt mutat ujja alakulási kérdésében, csak egyetlenegy találkoznék, ki hazaárulás, vagy vérünk hűtlenségének mocskával legtávolabbról is volna bepiszkolva; vizsgálni kell: mi ezen reactionak oka? nem akarok hosszas lenni és megengedem: hogy a' nemzet összevéve olly lépést soha sem tett, melly egy méltányos és hidegvérű bíráló előtt valamí ellenségeskedésnek magyarázható volna Horvátország ellen; de más részről kérdem: hát a' horvát nemzet, mint nemzet, milly méltányosságot követett el? mi egyesek tette után hevílünk fel; ők is egyesek tette után jönnek ingerültségbe, valamint mi ugy ők is nem hidegvérű bírák, és azt merem mondani — ámbár paradoxnak látszik — hogy hála istennek hogy nem vagyunk igazságos bírák, mert ha kivált fiatalabbak nem engednék magokat elragadtatni, midőn nemzetiségéről van a' szó, nem hiszem hogy mint öreg emberek hűk legyenek a' nemzethez; elragadtatnunk kell, midőn az a' nagykinosunk, nemzetiségünk olly nagy veszélyben forog. Ha ezt tekintjük, nyuljunk keblünkbe és tagadjuk ha merjük, mennyire sülyedett ezen nemzet, lehet mondani egész a' sirig, és ezt akárhány könyvben, újságokban olvastuk; mindnyájan meg is vallottuk, és valóban Magyarország élete ollyan volt mintegy halállal küzdő kétségbeeső állapotja. Illy állapotban minden méltányos ember előtt, akár melly túlzásai egyeseknek megbocsátható szímben jelennek meg, és méltányos bírák levén nem is analysálják a' dolgot, és az emberi természetben és kebelben megvan, hogy minden fentartási kérdés, nemzetnek olly báljoló kép, hogy lehetetlen mikép méltányosabb embernek lelke ettől minden sympathia nélkül elforduljon: azért bármily túlzásunk az előtt, míg nyelvünk, törvényes nyelvünk nem volt, csak sympathiát gerjeszthetett, de azon pillanattól fogva, midőn nyelvünk törvény nyelvévé vált, midőn azt lehetett mondani, hogy nemzetünk meg van mentve; midőn nemzetünk olly kétségbeesési küzdésben nem volt: folytatása mindezen zaklatásoknak épen reactiót volt kénytelen szülni, ezen fordul fenmaradásunk vagy bukásunk. Eleget irtunk, szóltunk, de lehetetlen más alapra állítani mint erre: olly nemzetnek, mellynek élete nem biztos, mindenextravagantiára szabad fakadnia; de olly nemzetnél, melly törvény által ugy szólván, biztosította nyelvét és az csupán sok idő, méltánylás és lépcsőnkénti előmozdítás után sikerülhet: minden tulhajtás időtelen és szükséges hogy reactiót szüdjön, ezt mindeuk elé szem előtt kell tenni. Ezt előre bocsátván, miután hátra mentünk, mi módok vannak felfogásom szerint, hogy azt mit elvesztettünk visszanyerjük 's előre menjünk, bővebben több alkalommal előadtam; most ezen pillanatban magamat ugy tekintem mint részt: én itt ezen teremben mint magyar többet kívánni nem fogok, mint hogy azon kapocs, melly minket a' szláv és horvát nemzetekhez köt, legyen magyar; és szeretném azon ünnepet ülni. — Mint régi katona több csatában voltam horvátokkal és mint barátok voltunk, és mint barátok vigadtunk a' győzelem után. Ruházatban, minden legkisebb árnyéklatban meg szeretném nemzetiségét hagyni; ide értve a' nemzeti és municipalis tendenciákat; mert valamint azt szeretném, hogy minket senki ne háborgatna, valamint azt kívánom hogy legyenek mindnyájan méltánylással irántunk: ugy őket sem kívánom háborgatni; de, mi azon kapcsot illeti, mellyel összekötve vannak velünk, miután ez legkevesebb, ennél többet nem kívánnék, hanem hogy olly nyelv helyett, melly ugy sem az övék, a' mi nyelvünket fogadják el. Ezen értelemben az első indítvány javaslatát elfogadom. Azt vélem, hogy most mint a' dolgok állanak, valamint a' törvényhozásban egyesek sokat tehetnek: ugy ott is egyesek döntendik el a' dolgot, mert bizonyos vagyok hogy a' törvényhozás ide értvén ő fels. sanctióját is, soha valósággal olyanra vetemedni nem fog, mi a' horvát nemzetnek fájhatna, de egyesek itt conciliatióként dolgozhatnak, és viszályokéleg is tehetnek. Azt kívánom hogy az általam is pártolt indítványozó javaslatát olvastatnék fel, én részről általánosan véve egészen kezét fogok vele, ennél kevesebbet mint a' magyar törvényhozás egy része nem kívánhatnék. Az egyes pontokhoz annak idejében midőn szó lesz, észrevételimet meg fogom tenni. Ez vélekedésem. Miután rövid nyilatkozatokban még számo-

san pártolták ugyanazon indítványt, nádor ő fűns. kimondá a' többséget 's felszólítja az indítványzót, hogy a' szerkezetet készítse el, mellyet ő mint már kész felolvasott. Ez köziratra bocsáttatni rendeltetvén a' gyűlés eloszlott. —

XXIX. Országos ülés a' m. főRRnél aug. 19én. Nádor ő fens. felszólítja a' m. főRRet, hogy a' változtatás a' tegnapi határozathoz képest köziratra bocsáttatván, mind ennek mind az alaptörvény javaslatnak egyes pontjai felett adják elő véleményüket. A' javaslatot mint szinte magát az alaptörvényjavaslatot is már volt szerencsénk közölni, honnan a' jelen száraz vitaközös vázlatát előbbi közleményünkre vonatkozólag teljesítjük. A' szerkezet 1-ső §-sa felkiáltással helybenhagyatott; a' második felett, — melly azt rendeli hogy „Magyarországban és a' hozzá kapcsolt részekben, ugy országosi mint hivatalos nyelv ezentul egyedül és kizárólag a' magyar leendő, minden más nyelven készült hivatalos irat és oklevél érvénytelen. 'S csak olly esetekben szabad más nyelvvel élni, mellyekre nézve a' jelen törvény 5. 6. 7. §. vagy kivételt vagy különös rendelkezést tesznek“ hosszas vita támadt. Egy gróf azt indítványozta hogy e' cikkben világosan tétessek ki, mikép csak a' törvény kihirdetése után készülnendő iratok és oklevelek lesznek érvénytelenek, mert különben könnyen oda magyarázhatnák, hogy az addig meglevőket is érvényteleneknek nyilvánítja a' törvény. Egy horvátországi magnás a' tegnapi határozatot ugy érti, hogy a' magyar nyelvet Horvátország csak hivatalos levelezésében tartozék használni, ez kimondatik az 5ik §ban, azért kívánja a' 2. §ból ezen tételt „a' hozzákapcsolt részekben“ kihagyatni. Az indítványzó azt hiszi ezen szavakat nem lehet kihagyni, mert ez a' m. főRR. határozata, kik valamint a' KK. és RR. is általánosan akarták a' törvényben kimondani, hogy diplomatikai nyelv ezután a' magyar legyen egész magyar birodalomban, a' mit Horvátországra nézve különösen és kivételesen határoztak, az más §b. fog kimondatni, ő tehát még egyszer mondja, hogy a' kérdéses szavakat kihagyni nem szükség. E' közben nádor ő fens. figyelmezteti a' főRRet, hogy a' dolog érdemébe ne avatkozzanak, mert az tegnap eldöntetett, hanem szoritkozzanak egyedül a' szerkezet tárgyalására. Mire egy r. megjegyze, hogy ő igenis érdemlegesnek látja azon két szót, azért a' felett már vitázni nem akar, hanem a' kérdéses szókat a' szerkezetben kívánja hagyatni. Mire a' horvátországi követ azt jegyze meg: hogy ha e' két szó a' szerkezetben behagyatnék; a' tegnapi határozatban Horvátországra nézve semmi könnyebbités nem tétetett volna; mert e' szerint ott is minden hivatalos oklevélnek és iratoknak magyarul kellene készítettetniök. Több ki- vagy nem hagyást szorgalmazó rövid nyilatkozat után így szól egy gróf, hogy ő kihagyásra nem szavazhat, mert ő az engedélyt jónak de a' hátralepést veszélyesnek tarja, amaz erő, ez gyengesség jele. Ki volt mondva már egy fölterjesztésünkben, sőt kimondtuk törvényben is, hogy a' felirás, a' diplomatikai nyelv magyar legyen. És ha most e' pár szót kihagyjuk, magunk elállanak attól, mit felterjesztésünkben 's törvényünkben kimondattunk. 'S még ezen felül magunk között szórónk el a' viszályokadás magvát. — Ezekután nádor ő fensége kimondá a' többséget, hogy a' kapcsolt részek kihagyásával módosítottassék a' szerkezet. A' 3ik §. melly rendeli, hogy a' közoktatási nyelv kirekesztőleg magyar legyen annak az elemi iskolákban miképeni használatáról külön törvény foghazatni, Magyarországra nézve elfogadtatott.

Budapesti napló. Aug. 20kán sz. István ap. királyunk napját illő disszel ünneplé a' két szomszéd városban az egyházi rend 's buzgó hívek. Kár hogy valódi ünneppé nem bír e' nap emelkedni hazánkban. — Természetvizsgálóink a' temesvári gyűlésről már visszaérkeztek 's nem győzik eléggé magasztalni az ottani hatóság és lakosok vendégszeretetét. — Jövő évben Kolozsvárott menend véghez e' gyűlés. — Buda főváros az iparegyesülethez 100 pgő ftal járult. Hazánk többi városai hihetőleg minélőbb követendik e' szép példát. — A' viz által szerencsétlenül megmentésire Budapest alakuló társaság elnöké Székrenyessy Endrét, másodelnöké Havas Ignácot, titoknokká Frankenburg Adolfot választá. — Thierney Clark angol hidépítész f. hó 20ka óta fővárosunkban mulat, 's több hétig szemlénkben vezérlel a' lánchíd körüli munkákat 's a' munkarendet jövő eszt. ide jöveteléig elintézendí. — A' hasonszenvi orvosok mint hivatalos közleményekből látható, társulatba állottak 's választmányt neveztek ki ügyeik vitelére, mellynek tagjai: Attomir, Bakody, Wurda, Balogh, Argenti és Mayer; Balogh Pált egy-

szersmind titoknokká választván. A' gyűlések nyílt ajtóknál tartattak 's jegyzőkönyvük magyar 's német szerkesztetű. — Közelgő az új iskolai év, egy jeles tanönyvre sietünk a' szüléket 's oktatókat figyelmeztetni, melly igen érezhető hiányt töltend be tanodáinkban. Czimé: „Magyarország története, az első ifjuságnak.“ Irta Rajcsányi János. Hartleben K. A. 1843. Kőszegen. Sr. 166 lap. Ára kemény borítékban két ezüst huszas. Az előadás gyermekek fogalmához van alkalmazva, mit eddigi magyar históriáinkban majd egészen nélkülöztük. Ezenkívül minden király élete röviden versbe foglaltatva előadatik, mit a' gyermekek öröme 's könnyen tanulnak. — Frankenburger, kinek vállalkozó szelleme oly sok jótékony intézet erejét segíté már előmozdítani, legujabban műkedvelőkbul társaságot alakíta, melly a' budai szinkörben, a' miskolczi tűzkárvalottak javára Nagy Ign. „Tisztujtás“ című vigját. fogja előadni jövő sept. 6án v. 13án. A' páholyok és zártkörűek nagyobb része a' fölemelt beléptidjok daczára is el vannak már foglalva. A' szerencsétlen miskolcziak tehát tetemes segélyre számíthatnak e' forrásból. — E övászárunknak vége már, de eredményéről még semmi bizonyost nem mondhatunk. Középszerűsége azonban semmi esetre nem fog túlhaladni. — Játékszíni krónika: nemzeti színpadunkon f. hó 19kén Egressy Gábor jutalmul hérszínettel adaték „Macbeth“ drama 5 felv. Shakspearetól, 20kán ünnepi zárnáp; 21kén „Tisztujtás“ vigj. 4 felv.; 22kén „Operai egyveleg“ 3 szakaszban, Nenhauser, a' krakkói színház tagja, mint vendég halatá magát 's tiszta magyarsága 's férfias szép baritonja egyenlőn ajánlák őt, a' színház megnyitási évnapjának ünnepére, fényesen ki volt világítva; 23. „Tisztujtás“ vigj. 4 felv., 24kén „Londoni koldusok“ drama 5 felv.

X. Hasonszenvi orvosok gyűlése Pesten. A' homeopathiai gyógyművészségnek hódoló orvosai magyarrónnak, meg lévén a' fölül győződve, hogy az általok követett tan magas céljának csak akkor felelhetnek meg méltólag, ha annak bővebb kifejtésére tehetségeik összpontosítása 's így az elszórt erők egy célra irányítása által ők is működni kívánnak: jelen hó tizedikét tüzek ki közönséges összejövetelök napjaul. A' felszólítás oly hatályos sikerű volt, hogy nemcsak honunk vidékeiről többen, hanem Bécsből is két jeles orvos 's Németországból a' híres dr. Stopf szinte orvos fia, több nagy tekintetű nemorvossal együtt, számszerint huszonheten jelenének meg. A' részvét oly megleg, az öszvegyült tagok buzgalma oly őszinte volt, hogy az egyesület magát alapítottnak nyilvánítá. Az eléleges tanácskozáások alá vett alapszabályok értelmében az egyesület működésének fő célja az emberi

ség szent ügye 's a' Hahnemann által megalapított gyógymódnak előbbvittele leend nemcsak gyakorlati hanem tudományos tekintetben is. Az e' körbe tartozó közlések közt, különös érdekek birtak dr. Horner tudósításai a' gyöngyösi hasonszenvi kórház eredményeiről 1842/3 évben, mellyek szerint ezen évben 98 beteg közül 80 meggyógyult, 3 javult, 1 javulás nélkül elbocsáttatott, 4 haldokolyvitett be, 3 meghalt [kettő tüdővészben, egy alhas hagymázban]. Nem kevésbé érdekesek voltak bécsi orvos dr. Streim ur előadásai, 's mutatóványai, egy drága 's igen jeles Ploessel-féle microscopiummal, mellyek által minden kétkedő meggyőződhetett volna a' fölül, hogy a' hasonszenvi gyógymód billiói 's trilliói nem agyérkek és semmik, mint sokan vélik, hanem a' gyógyszerek valóságos erő kifejtései, mellyek hatása ennél fogva tagadhatatlan. Az egyesület tagjai, kik ügyeik vezetésére magok közül szavazattöbbséggel, hét tagból álló küldöttséget 's egyesületi titoknoknak, közfelkiáltással dr. Balogh Pál urat választák, megújult kedvvel 's azon hitű reményben oszlának elegymástól, hogy az általok követett 's emberek és állatok nyavalyái ellen oly jöltevő sikerrel használt, de az egész művelt világ figyelmét is naponkint magas mértékben igénylő gyógymód, mellyet a' haladás pályáján oly díszreteresen törekvő magyar nemzet, már eddig is oly kedvezően pártolt, a' köz elismerés és méltánylás 's polgári jogok jölteményeiben is nem sokára részesülend. —

Lövő (Soprony-megyében) aug. 17kén: aug. 14dikén reggeli 4 óra tájban egész Soprony vidékén földrengés tapasztaltatott, keletről hullámozva nyugati irányban: sebesebben fuvó szélhez hasonlítható merrajjal. Hajnal hasadtával permetezni kezdett, de csak néhány percig, azután teljes szélesend 's a' legszebb nyári nap következék. Este 9—10 óra között Mosony fölül borult ég, villám 's néhány erősebb dörrenés közelítő veszéllyel fenyegette az utast; de melly 11 órára Fertőnk 's a' Hanság fölött elenyészett. Ezen földindulást megelőző napokban közönségesen fölszédülhőnge, ugyannyira, hogy aug. 11kén a' terhes szekereket fölforgatta 's így még lábón álló tavaszi veteményekbenigen tetemes károkat okozott. Egyéb iránt kivált tavaszi termésünk kielégítő. Ha szőlőinkben helyzett kora reményök meg nem esett é. majd september kimutatja.

Szerbia.

(Vucsics és Petronievics Szerbiából eltávoznak.) Aug. Skánacsakugyan megtartatott a' nép megnyugtató 's felvilágosító végett Kragujevaczba öszszehitt nemzeti gyűlés, megjelent rajta Lieven és Vascsenko is; aug. 9kén Lieven kijelenté a' nép előtt a' védur kivánatát, bizonyossá tevén azt, miszerint ha Vucsics és P. eltávoznak, néhány nap mulva azonnal meg fog érkezni a' Sándor hűt megerősítő berat. A' népek se-

hogy sem tetszett a' véduri kivánat 's esalárdságot vélt lappangani alatta, hogy épen legszükségeseb 's legkedveltebb két emberétől akarja a' nemzetet megfosztani. Vucsics és Petronievics nyilatkozata azonban véget vette a' népzajongásnak; aug. 10dikén beszédet olvastattak fel a' gyűlés előtt, mellyben megmutatták, hogy a' körülmények lépéseket szükségesnek teszik. E' beszédet a' gyülekezet nagy illetődéssel fogadá 's rá válaszirattal felelt, 's más két iratot a' kormányhoz intézett, háláérzelmét fejezvé ki a' közboldogság e' két legjobb gyámolai iránt. Aug. 12kén reggel a' gyűlés szétoszlott, 55 egyedet azonban a' beratot bevárando visszatartottat; másnap távozt el Vucsics és P. harangzugás közt Belgrádba; a' belgrádi határokon mintegy 50 lovag tiszteletteljesen fogadá őket. Belgrádban néhány napig mulattak, magányügyeiknek végeztével gözhajón, mások szerint szárazon fognak Vidinbe vagy Sztambulba utazni. Lieven tetszésökre hagyá a' választást. Lieven 's a' szerb főnökök Belgrádba szinte visszatértek, csupán Sándor hg maradt még Kragujevaczban. Lieven rendelete következtében a' magyar földre menekült szerbek a' megerősítő berat megérkezéseig nem térhetnek vissza hazájokba; az iránt történt rendelkezés, hogy Vucsics 's Petronievics hivatalai másokkal be ne töltessenek; a' nemz. gyűlés pedig azt határozá, hogy a' béke föntartása végett minden kerület főnöke 50 fölfe gyverkezett lovas tartson készen.

Spanyolország.

(Espartero nyilatkozványa. Uj kölcson. Kicsapongások Galiciában.) Espartero jul. 30kán „Betis“ gözösrül nyilatkozványt intézett a' spanyol nemzethez, mellyben erősen állítja, mikép esküjét 's az alkotványt soha nem sérté meg, Spanyolországból pedig csupán azért távozt, hogy újabb vérontást ne okozzon, mert hazájának boldogságát mindenek fölött becsüli. — A' pénzügyministernek 24 millió reálnyi kölcson sikerült kapnia, némelly spanyol tőkepezenesektül. Zálogul a' havannai jövedelmet köté le a' kormány. — Az orsz. nagyobb része csöndesülni kezd, Galiciában ellenben sajnos kicsapongások történtek. A' lugoi junta vonakodik az új kormányt megismerni és központi juntát követel. Correana ellen pedig fegyveres erőt küldé ki, mivel a' madridi kormánynak meghódolt. — Hire jár, mikép a' francia kormány határozottan megegyezett abban, hogy Francisco de Paula infans elsőszülött fia nyerje el Izabella királyné kezét. — A' toledo hegysebben Espartero legmakacsabb párhiveiből guerilla-csapatok alakultak. —

É R T E S Í T Ő.

Gőzhajók járása.

Pestről Pozsonyba 's Bécsbe mindennap egy gőzös regg. 8 órakor 's minden szerdán és vasárnap reggel egy rakhajó. — **Bécsből Pozsonyba 's Pestre** szinte mindennap egy gőzös délutáni 2 órakor, ezenkívül minden vasárnap és csütörtökön egy rakhajó. — **Pestről Zimony 's Orsova** felé majus elejétől october végeig, hajnalkor hetenkint kétszer (vasárnap és csütörtökön) **Ujvidék** felé minden kedden, **Mohács és Eszék** felé minden pénteken egy utasi gőzös; végre **Zimony és Drenkova** felé minden vasárnap és csütörtökön, az alduhára mindenkor regg. 4 órakor. E' fölött **Pozsony és Bécs** közt mindennap megfordul **Bécs** nevű gőzös. Érkezik: **Pestről Bécsbe** 's viszont mindennap; **Orsova és Zimonyból Pestre** minden vasárnap és csütörtökön.

Kész misemondó ruhák

Hirsch Ferencz selyem- 's divatárus boltjában legjutalmash áron kaphatók: továbbá: selyem, arany és ezüst himzetű gyönyörű nehéz **templomszövetek diszítványokra, damaszkszövetek zászlókra**, 's egészen nehéz violaszin 's vörös **Gros-de-Naples, Moire és örszalagok** — **Pesten a' váciutczában „A' SZARVAS“** -hoz, hol mindenféle megbízatás is elfogadtatik mindeu-nemű templomi diszítványra, menyezetre, püspöksüveg-re, velumra, biretre, albára, szemfödélre, ostyazacsckóra st. eff. jutalmas és gyors szolgálat mellett. 3—4

Árverési hirdetés

Néhai Szilassy Ferencz ur esődtömögéhez tartozó pestmegyei dányosi pusztái résznek, melly Pilis, és Alberti mvsok szomszédságban fekszik 's két ezer holdból áll 's a' szántáson vetésen kívül, mindenféle marhatartásra használható, 1844. évi jan 1től egy évre haszonbérbe kiadására f. aug. 21re tűzött árverési határnap bizonyos okoknál fogva aug. 31re tétetik át, és az árverés a' megye házánál, zárgondnok Keese Péter ur szállásán d. u. 3 órakor fog tartatni. 2—2

HARTLEBEN K. A könyvkereskedésében Pesten, Váciutca 437dik szám, megjelentek:

Magyarország története
az
első ifjuságnak.

Irta

Rajcsányi János.

12. Pesten. 1843. bekötötve ára 40 kr. pő pénz.

Gubacs és makk-eladás.

A' f. m. n. k. uty. kincstár rendeletéből közhírré tétetik, hogy a' megürült kalocsai érseki uradhoz tartozó bási kerületi erdőben találtató makk és gubacsbeli termés f. 1843. évi sept. hó 1én Bács me-zővárosában a' tisztartói lakon, a' hol a' feltételek írásban addig is megtekinthetők, tartandó árverés útján, a' többet i-gérőnek el fog tüsténti készpénz-fizetés mellett adatni. A' mellyre a' vásárlani szándékozők szükséges bánatpénzzel ellátva illendően meghívatnak. 1—3

Hirdetés.

A' esákovai kir. alapítványi uradalom részéről f. e. septemb. 4én 1139^{2/3} p. m. idei termésű majorsági repce Csákován tartandó nyilvános árverésen a' leg többet ígérőnek el fog adatni. Venni kívánók szokott bánatpénzzel ellátva hivatalosak. 2—3

Két ugynevezett Kehlhammer hajó

egyiknek hossza 23 öl, szélessége 23—24 láb, mélysége 6 láb; másíknak hossza 25 öl, szélessége 22—23 láb, mélysége 6 láb mindkettő különösen jól készítve, el fog adatni tartozékaival együtt Bovebb értesülést szerzhetni Pesten a' lácshidépítési hivatalban, feldunator 25 sz. 2d. emelet. 2—3

Magyar pezsgő,

francia modorban készítve, erős habzású, 's oly finom és tiszta zamatu, hogy csak valódi borismerők által különböztethetik meg a' francziától; továbbá, valdi

francia pezsgő

a' legjobb gyárakból, és legfinomabb 1834-ki tokaji aszabor kapható Pesten Weiss B. és társánál, a' vas tuskónál. 4—6